

Új könyv a Jászság 1919-es történetéről

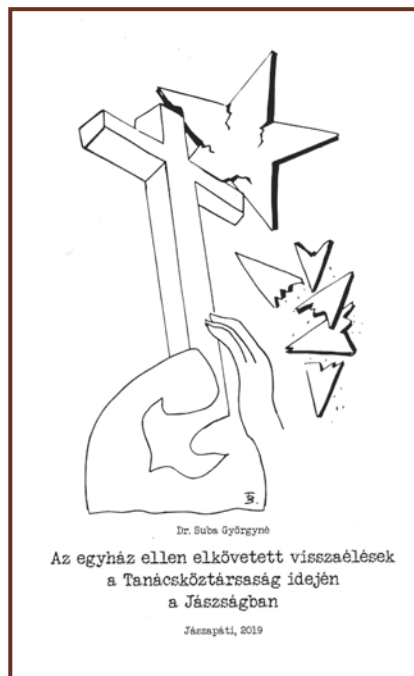
Ezután írhatott a házfőnök némi pozitívumot is háztörténet lapjaira: „A mai napon Erdős András plébánosunk, két hónapi fogság után, hazatérhetett Budapestről. Hol vasúton, hol kocsin, hol gyalog jöttek a gyöngyösi plébánosnal ft. Bozsik Pállal. A délutáni órákban tisztelgett nála a házfőnök maga, hogy üdvözölje őt kiszabadulása alkalmából. Nap-nap után vonulnak keresztül városunkon a román katonaság, lovasok, gyalogosok, százakra menő kocsik, muníció és élelmiszerek megrakva, ennek egy része tovább vonul, egy része pedig itt marad.” Augusztus 22-én a templom előtti teret körül állították ágyúkkal, de csak azért mert itt találtak nekik alkalmas területet.

Szeptember 1-jén távoznak a román katonák a városból, s elvisznek magukkal mindent, ami mozdítható, főleg élelmiszert, takarmányt, több mint 300 kocsival. Ennek következtében a városban hiány lépett fel mindenképpen. December 1-jén jegyzi fel Leontin, hogy a város sötétségben van: se villany, se gyertya, se petróleum.

1920. január 19-én Horthy Miklós fogadása volt a városban: „...Először a hölgyközönség küldöttségét fogadta, melynek szónoka Baranyiné öngyásága volt (Baranyi Balázs ny. tanító felesége) ki valóban remek, meghatározó, szívhez szóló szavakban ecsetelte az igazi magyar női szív fájdalmát, amit a lefolyt háborús idő, majd a kommunizmus ideje alatt érzett, majd reményességét s örömét fejezte ki, hogy ily ember, mint Horthy – került az ország határainak megvédésére. A Tanácsköztársasággal kapcsolatos utolsó bejegyzés 1922. május 3-án volt. Ezen a napon a piactéren gyülekezett a város lakossága. A diktatúra alatt – 1919. március 30. – ugyanis az iskolákból eltávolították a kereszteteket. Reggel szentmisén vettek részt, s minden osztály a saját osztálytermi keresztjével vonult a Pálkás-kereszthez, ahol a polgármester és a plébános köszöntötte a megjelenteket. Az eseményt természetesen a diákok kórusa énekkel kísérte. Jól látható tehát, hogy a Jászberény város lakossága – így a rendház tagjai is – a Tanácsköztársaság napjait fájdalommal és aggodalommal élték át. A város lakossága szenvedésekkel telt szívvel várta annak végét, s igyekezett annak minden emlékét kitörölni emlékezetéből.

fr. Varga Kamill ferences pap

A végtelen idő forogtatásában, hazánk történetének tragikus eseményeit szemlélve feltűnik, hogy egyre több kerek számú évforduló követi egymást. 2018-ban az 1914-től 1918-ig tartó első világháború befejezésének századik évfordulójához érkezünk. Ezt követte a múlt év folyamán a Tanácsköztársaság kikiáltásának 100. évfordulója. Ennek az időszaknak eddig kevésbé ismert történéseire emlékeznek és hívják fel a figyelmet dr. Suba Györgyné Kocsis Julianna közelmúltban megjelent új könyve. A Jászság szorgalmas kutatójának személyét nem kell bemu-

A könyv címlapja

tatnunk a REDEMPTIO olvasóinak, hiszen a keze alól kikerült írásművek sokasága ismertté tette őt a helytörténet iránt érdeklődők sorában. Legújabb könyve a katolikus egyház ellen a Jászságban elkövetett visszaéléseket bőséges forrásanyag felsorakoztatásával mutatja be. A 133 napig fennálló Tanácsköztársaság intézkedéseiben legjelentősebb helyet a vallásüldözés foglalta el. Így történt ez Jászberényben is, ahol a Vallásügyi és Likvidáló Bizottság ténykedéséről Kocsis István, a Nagyboldogasszony plébánia káplánja (segédlelkésze) a következőket írta: „Jászberény népének egy nagy bűne van, az, hogy nagyon katolikus?...

És ezt a 'bűnét' nagyon is büntették, nem tudott a különben csendes és nyugodt lakosságú Jászberény az észrevétlenség homályába rejtőzni – mint a legtöbb alföldi város – a rémes napok alatt, kikiáltott fehér város volt, állandóan figyelemmel kísérték, és rémes terror alatt tartották.” Elsőként az iskolákból távolították el minden olyan képet és feszületet, „mely a gyermekek lelkében a múlt bűnös rendszernek csak halvány emlékét is felidézhetné” – írta közleményében 1919. március 30-án a hitehagyott Taska János, a város közoktatási népbiztosa. Hamarosan túszként Budapestre hurcolták Erdős András plébánost, majd mindazokat, akik felemelték tiltakozó szavukat az egyház elleni nyílt támadásokért, „izgatás” címén börtönre és pénzbüntetésre ítélték.

Közöttük volt Suba Antal, Nagy István, Egressy Kálmán és Taczman Kálmán. Az országban sok helyen követelt halálos áldozatot a rögtönítélő különítmények megjelenése. A falvak lakosai közül ártatlan embereket végeztek ki, katolikus és protestáns papokat akasztottak fel, lőtték agyon. A félelmetes jászberényi terrorcselekményeknek Egressy Kálmán, a fiatal joghallgató lett az áldozata, akit vallásos meggyőződése miatt lőtték fölé május 2-án.

A plébános elhurcolása után a Nagyboldogasszony plébánia vezetését érseki megbízatással a három káplán látta el, akik közül Kocsis István naplószerű pontossággal rögzítette írásban a 133 nap helyi eseményeit. Az egri főegyházmegyei levéltárban őrzött kéziratos feljegyzés – sok egyéb dokumentummal együtt – kiváló forrásként szolgált, s ezek segítségével tárta fel

dr. Suba Györgyné hitelesen és példamutató pontossággal mindazt a visszaélést, ami az egyházat sújtotta 1919-ben. A hatalmas feltáró munkáért a szerzőt a legnagyobb elismerés illeti, mert az ismeretterjesztés mellett azt a reményt erősíti, hogy a múlt szörnyűségei soha többé nem ismétlődhetnek meg.

*Józsa László
helytörténeti kutató*